



ORAȘUL ALEȘD CONSILIUL LOCAL

ALEȘD, STR. BOBĂLNA, NR. 3, COD 415100 JUD. BIHOR
C.I.F. 4348920
TEL: 0259-342539, FAX: 0259-342589
primaria.alesd@cjbihor.ro
www.alesd.ro



Anexa nr. 4 la Statutul orașului Aleșd, aprobat prin HCL nr. 59 din 22.04.2021

Datele privind înființarea orașului Aleșd, prima atestare documentară, precum și evoluția istorică

Începuturile localității Aleșd sunt legate de domeniul Cetății Piatra Șoimului, căreia i-a aparținut, iar faptul că oamenii au fost prezenți în această zonă încă din cele mai vechi timpuri este cunoscut datorită vestigiilor arheologice importante descoperite în peștera Igrit (oase de Ursus Spaeleus), pe Valea Șoimului (ceramica pictată în neolitic), în plus, fiind descoperit și faptul că în epoca romană pe aici trecea drumul care făcea legătura între cetățile Aquincum (în prezent Budapesta) și Porolissum (localitate în jud. Jud. Sălaj).

Cu toate acestea, prima atestare documentară a localității Aleșd datează încă din secolul XIII-lea, mai exact din anul 1291, atunci când apare într-un document scris cu numele de Elusd, pe atunci fiind o așezare de mărime medie, iar mai apoi, în 1332, apare sub denumirea de Willa Elesd, intrând de această dată în categoria așezărilor mici.

Situația politică a Transilvaniei în secolele al XVI-lea și al XVII-lea a avut urmări și asupra Aleșdului. Victoria reformei și nerecunoașterea Bisericii romano-catolice ca Biserică oficială în Transilvania a făcut ca majoritatea locuitorilor așezării să treacă la reformați.

În 1552 Aleșdul avea 7 porți proprietatea familiei Dragffi. În anul 1559 sunt menționate 17 case ale nobilului Ștefan Bocskai. În 1614 Aleșdul ajunge în proprietatea lui Mihai Imrefffi și a soției sale, Elisabeta Zolyomi de Albiș, pentru ca între anii 1622 și 1637 să devină proprietatea lui Gavrilaş Movilă, iar în 1658-1660 a lui Constantin Șerban. În 1652 Aleșdul avea 43 de porți, în 1687 avea 13 familii de iobagi și 3 de jeleri, iar la recensământul din 1692 este înregistrat cu 9 familii de iobagi. Nerealismul conscrierii din 1692 rezultă și din faptul că în registrul de dijme din 1699 Aleșdul apare cu 38 de familii de iobagi. Este imposibil ca în 7 ani populația să crească de mai bine de 4,2 ori. La sfârșitul secolului al XVII-lea dijma ce o presta Aleșdul se ridica la 40 câble de grâu, 2 câble de orz mixt și 50 tine de vin. În 1712-1713, Aleșdul aparținea de domeniului fiscoi regal, cuprinzând 27 familii de iobagi. În 1719 existau 37 de familii de iobagi în Aleșd, fiind în posesia contelui George Banffi. La mijlocul secolului al XVIII-lea Aleșdul făcea din nou parte din domeniul fiscoi și cuprindea 36 de familii de iobagi și 3 familii de jeleri. La conscrierea din 1779 făcea parte tot din domeniul fiscoi. La această dată existau în Aleșd 17 sesii întregi și este atestată existența a 52 de familii de iobagi și a 57 de familii de jeleri cu casă și a două familii de jeleri fără casă.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în Aleșd se realizează importante venituri din comerț, meșteșuguri, cârciumărit, morărit și cazane de fierțuică.

Localitatea Aleșd a fost constituită în lunca Crișului Repede, la dreapta acestuia și în imediata apropiere a zonei colinare a Pădurii Negre, fiind întemeiată prin colonizare de către primii stăpâni ai cetății Piatra Șoimului. Din cauza faptului că la început Aleșdul era așezat pe malul stâng al Crișului, în lunca inundabilă a acestuia, în prima jumătate a secolului XVIII populația orașului a fost nevoită să se mute pe celălalt mal pentru a scăpa de inundații unde a rămas până în prezent.

Până în secolul XIX, principala ocupație a locuitorilor din Aleșd, Peștiș și Tinăud era agricultura, iar veniturile mai importante erau realizate din meșteșuguri. Începând însă cu secolul XX, acesta a adus schimbări importante în structura populației pe domenii de activitate, majoritatea locuitorilor câștigându-și existența din ramurile de activitate neagricole: activități industriale, economice, exploatarea și prelucrarea lemnului. În plus, în Aleșd existau deja mulți comercianți și mici meseriași (zidari, tâmplari, dulgheri, rotari, croitori, fierari, cismari), iar în localitățile Peștiș și Tinăud oamenii trăiau din agricultură, pe când cei din Pădurea Neagră trăiau din veniturile pe care le realizau la fabrica de sticlă din localitate.

Localitatea Tinăud este una dintre cele mai vechi așezări cu atestare documentară scrisă de pe Valea Crișului Repede, fiind amintită încă din anul 1214 în Registrul de la Oradea, făcând parte alături de Aleșd și Peștiș, din domeniul Cetății Piatra Șoimului.

În 1623 așezarea era stăpânită de Gavris Movilă, cel care a avut un rol important în timpul prezenței pe aceste meleaguri a domnitorilor români Constantin Șerban și Gheorghe Ștefan, acestora datorându-li-se construcția unei biserici cu ziduri de piatră în această zonă. Primul slujitor al acestei biserici a fost preotul Popa Pătru, care a fost și protopopul scaunului românesc din părțile Aleșdului. Până în secolul al XVII-lea, Tinăud a fost în proprietatea unor nobili, pentru ca, după cucerirea otomană, alături de Aleșd și Peștiș, să intre în componența Sângeacului de Aleșd.

Localitatea Peștiș a apărut pentru prima dată în documente în anul 1302 sub denumirea de Pestus. În ceea ce privește așezarea spațială și geografică a localităților se credea că Peștișul de Jos era amplasat pe Valea Morii, Peștișul de Sus pe Valea Peștișului (spre actualul Peștiș), iar Piatra Șoimului pe Valea Șoimului, în jurul și în apropierea cetății cu același nume, spre sfârșitul secolului al XVII-lea așezările rămase din fostul Pestus contopindu-se într-o singură așezare, numită Peștișul din Piatra Șoimul.

Între 1660 și 1692 această localitate făcea parte din Sângeacul de Aleșd, iar în 1713 aceasta aprținea Fiscului Regal, cuprinzând 25 de familii de iobagi.

În raza acestei așezări, în partea de vest, în munții Plopișului pe Valea Șoimului, aproape de hotarul cu Lugașul de Sus, s-a construit în a doua jumătate a secolului al XIII-lea cetatea Piatra Șoimului. Cetatea a fost construită în timpul regilor arpadieni, pe un pinten de calcar, care domină zona din jur, asigurând condiții bune de vizibilitate. Povârnișurile prăpăstioase ofereau condiții favorabile apărătorilor, cetatea fiind accesibilă numai dinspre est, unde constructorii au înzestrat-o cu un larg și adânc șanț de apărare. Planul fortificației este aproximativ dreptunghiular cu dezvoltare longitudinală pe axa est-vest. În construirea cetății s-au folosit blocuri uriașe de stâncă ce au fost înglobate în masa de zidărie. În centrul monumentului se remarcă turnul rectangular, iar spre est se află masivul turn pe plan dreptunghiular. Poziția izolată a acestui turn, pe un vârf de stâncă aproape inaccesibil, îl transformă într-un loc sigur de refugiu. Prima atestare documentară datează din anul 1306, cu ocazia unei pricini care a fost lămurită în fața Capitulului latin din Oradea.

Localitatea Pădurea Neagră este aşezată în munţii Plopişului pe valea Bistrei, la o distanţă de 20 kilometri de Aleşd. Aceasta a apărut o dată cu construirea fabricii de sticlă, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Spre mijlocul secolului al XIX-lea, mai precis în 1841, a început să se producă articole de sticlărie. Fabrica a fost amplasată pe Valea Bistrei, între munţii acoperiţi de păduri seculare, deoarece existau aici din belşug apa, cuarţul şi lemnul necesare producerii sticlei. Debitul de apă al Bistrei acoperea nevoile producţiei şi ale populaţiei, cuarţul care se găsea în cantităţi suficiente pe Bistra era adunat şi transformat în nisip la moara cu ştiampuri, iar pădurile încă neexploatate până la acea dată acopereau necesarul de combustibil ce se folosea la topirea masei de sticlă.

Odată cu fabrica şi-a început activitatea şi şcoala. La începuturile sale limba de predare în şcoală a fost limba germană, dovadă că primii muncitori au fost germani. Ei i-au dat locului unde a fost amplasată fabrica, numele de Schwartz Wald, prin traducere Pădurea Neagră.

PREŞEDINTE DE ŞEDINŢĂ
MANYURA MILAN MIROSLAV

CONTRASEMNEAZĂ
SECRETAR GENERAL al oraşului Aleşd
LAURAN NICOLETA